

ANCA ȘINCAN JAMES KAPALÓ
EDITORI

**RELIGIA
CLANDESTINĂ
ÎN DOCUMENTELE
POLIȚIEI SECRETE
O ISTORIE ÎN IMAGINI**

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

<i>Despre autori</i>	9
<i>Mulțumiri</i>	11
<i>Lista abrevierilor</i>	13
<i>Introducere. Ascunse în arhive (Anca Șincan, James Kapaló)</i>	15
 I. RELIGIA CLANDESTINĂ: LIMITELE UNUI CONCEPT	
(Anca Șincan, James Kapaló)	29
1. Distrugerea bisericii vechi calendariste din Cucova (Iuliana Cindrea-Nagy)	32
2. Spații subterane ale arhangheliștilor (Dumitru Lisnic, James Kapaló)	37
3. Petiția evreilor din Bîrzula, 1923 (Dumitru Lisnic)	42
4. Scrisoare trimisă regelui Carol II de călugărul vechi calendarist Eustațiu Andreescu (Iuliana Cindrea-Nagy)	44
5. Scrisori prin care se renunță la apartenența la Biserica Ortodoxă Română (Anca Șincan)	51
6. Invitație pentru participarea la slujbele de Paște la Sala Misiunii Mildmay în Chișinău, 1931 (Iemima Ploscariu)	54
7. Materiale interzise (Ágnes Hesz)	56
8. Biserica de acasă – servicii religioase greco-catolice în anii 1970 (Anca Șincan)	62
 II. CARISMĂ, VIZIUNI, MARTIRIU, PERSONALITĂȚI	
ALE CLANDESTINITĂȚII RELIGIOASE (Anca Șincan, James Kapaló)	67
1. „Și Arhanghelul Mihail semăna leit cu mine“ (James Kapaló)	69
2. Petrache Lupu și Minunea de la Maglavit (Roland Clark)	72
3. Apariția unui sfânt (James Kapaló)	75
4. Viziunile de la Vladimirești: un profil charismatic feminin (Ionuț Biliuță)	77
5. Fotografie confiscată de la un călugăr vechi calendarist (Iuliana Cindrea-Nagy)	83
6. Fotografie a călugărului vechi calendarist Glicherie Tănase (Iuliana Cindrea-Nagy)	86
7. În chilia Părintelui Nil (Ionuț Biliuță)	89
8. Imagini ale Episcopilor Greco-Catolici martiri (Anca Șincan)	94
9. Cărți poștale Amnesty International trimise episcopului Ioan Dragomir în închisoare (Anca Șincan)	97

III. ASCENSIUNEA FEMEILOR ÎN CLANDESTINITATE ȘI RELIGIA „DE ACASĂ” (Anca Șincan, James Kapaló)	101
1. Maria Sârbu și surorile ei în credință (James Kapaló)	104
2. Maica Veronica și Mănăstirea Vladimirești (Roland Clark)	107
3. Fotografii ale unor femei arhangheliste (Dumitru Lisnic)	110
4. Carte poștală trimisă în detenție călugăriței vechi calendariste Olimpiada Petreanu (Iuliana Cindrea-Nagy)	113
5. Fotografie confiscată reprezentând călugărițe vechi calendariste (Iuliana Cindrea-Nagy)	117
6. „Fiți lăstar de preoți cu sufletele voastre în luptă” (Anca Șincan)	120
IV. LITERATURĂ RELIGIOASĂ ȘI SAMIZDAT ÎN CLANDESTINITATE (Anca Șincan, James Kapaló)	123
1. Confiscarea unor materiale religioase strecurate în România (Iuliana Cindrea-Nagy)	125
2. Fotografii de tip vedere din Transnistria (James Kapaló)	128
3. Revista confiscată a comunității Creștini după Evanghelie (Iemima Ploscariu)	131
4. Carte de cântări confiscată aparținând comunității tudoriste (Iuliana Cindrea-Nagy)	133
5. Fotografii incriminatorii cu o mașină de scris (Anca Șincan)	136
6. Poezia religioasă și aforismele „misticilor” în dosarele Securității (Ionuț Biliuță)	139
7. Novena pentru libertatea Bisericii Greco-Catolice din România (Anca Șincan)	144
V. POLIȚIA SECRETĂ: METODE DE INVESTIGAȚIE A CLANDESTINITĂȚII RELIGIOASE (Anca Șincan, James Kapaló)	149
1. Operațiunea „Apelul”. Metode de investigare ale poliției secrete (Anca Șincan)	151
2. Istoria în imagini a unui cor calvin maghiar (Ágnes Hesz)	156
3. Portrete profanate ale liderilor sovietici (Dumitru Lisnic)	160
4. Schemă de rețea a martorilor lui Iehova (Ágnes Hesz)	162
5. Finanțarea clandestinității religioase (Anca Șincan)	165
6. Ascunsă-n casă – mănăstiri în schițele Securității (Anca Șincan)	168
7. Dosarul parohiilor din Lipetkoe și Neudorf, 1926 (Dumitru Lisnic)	171
8. Fotografii confiscate de la un soldat adventist de ziua a șaptea din Iași (Iemima Ploscariu)	177
9. Aparat de fotografiat confiscat (James Kapaló)	180
10. Fotografii de familie confiscate (Dumitru Lisnic)	183
11. Despre Mișcarea Legionară: misticism, masacru, trădare (1964) (Roland Clark)	187
12. „Cu ce aveam pe mine” – liste cu obiecte confiscate (Anca Șincan)	192

VI. IMAGINÂND CLANDESTINITATEA PRIN FOTOGRAFIE	
(Anca Șincan, James Kapaló)	195
1. Fotografii din arest ale unor membri ai comunității vechi calendariste (Iuliana Cindrea-Nagy)	198
2. În drum spre biserică: supravegherea credincioșilor greco-catolici (Anca Șincan)	204
3. Până la moarte și dincolo de ea: filajul episcopului Ioan Dragomir (Anca Șincan)	208
4. Reconstituirea: operațiunea Securității în Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului București (Anca Șincan)	212
5. Înscenarea unui ritual arhanghelist (James Kapaló)	216
VII. TRECUTUL CONFISCAT (Anca Șincan, James Kapaló)	219
1. Fotografie confiscată aparținând comunității adventiste - mișcarea reformată (Tatiana Vagramenko)	221
2. Fotografii ale părinților spirituali din Odaia în arest, Moldova (Dumitru Lisnic)	224
3. Carnețel de cântări confiscat aparținând unui credincios tudorist (Iuliana Cindrea-Nagy)	229
4. Din chilia Părintelui Nil: printre caiete și terfeloage (Ionuț Biliuță)	233
5. Sigiliul furat (Ágnes Hesz)	237
6. Metanierul Episcopului Oța (Anca Șincan)	240
7. De ce facem expoziții? (Gabriela Nicolescu)	244
<i>Note</i>	249

2. Petrache Lupu și Minunea de la Maglavit

ROLAND CLARK

În mai 1935, Petrache Lupu (1907–1994), un cioban din Maglavit, susținea că a văzut un „bătrân” (moșu), care i-a cerut să „spună oamenilor pe care îi întâlnește, oamenilor de pe stradă” să se pocăiască și să I se închine lui Dumnezeu. Viziunile supranaturale ale lui Lupu și miracolele ce le acompaniau au transformat foarte curând micul sat de la granița cu Bulgaria în cel mai mare loc de pelerinaj din România, iar pe ciobanul Petrache Lupu într-o celebritate națională. La vremea la care aceste două broșuri prezentate în imaginile alăturate erau publicate, sute de mii de pelerini începuseră să vină la Maglavit, determinând autoritățile să fie tot mai interesate de raportarea celor ce se petreceau acolo. Deși, aparent, avea un defect de vorbire, unele surse susținând chiar că era aproape mut, Lupu a început să îi cheme pe oameni la pocăință, spunându-le ascultătorilor săi să nu ridice mâna asupra celor neprivilegiați, să nu fure și să nu înșele. Satul său a devenit un loc de pelerinaj ce a atras atât de mulți oameni încât, conform autorului, nu mai exista nici un colțișor unde se putea așeza cineva. Prezența acestor broșuri într-un dosar al poliției, ce documentează evenimentele de la Maglavit, indică semnificația pe care autoritățile o acordau acestui gen de literatură religioasă neoficială, publicată în România anilor interbelici.

Doctorii și oficialii guvernamentali se temeau de riscurile sanitare pe care le putea genera un număr așa de mare de țărani adunați laolaltă, dintre care mulți erau bolnavi și infirmi, mai ales că nu aveau apă și hrană suficientă și nici adăpost. Bineînțeles, conflictele dintre sceptici și credincioși nu au întârziat să apară, dar erau de obicei rezolvate printr-o judecată supranaturală a celor dintâi, și nu prin conflicte violente. Fasciștii au încercat să se folosească de fenomen pentru scopuri politice, și Lupu a început să predice un mesaj politic împotriva guvernului, împotriva comuniștilor români la finalul anilor 1940. În anii 1930 însă, preocuparea principală a poliției pare să fi fost posibilitatea de profit de pe urma fenomenului. Numeroase zvonuri vorbeau despre indivizi care colectau bani cu scopul de a-i trimite la Maglavit, dar pe care sfârșeau prin a-i păstra pentru ei înșiși.

Cea mai timpurie dintre broșuri a fost scrisă de Vasile Popa și a fost publicată la mai puțin de două luni după prima viziune a lui Lupu. Popa și-a început cartea prin evidențierea sfințeniei lui Lupu cu ajutorul istorisirilor, cum ar fi aceea în care Petrache a returnat o sumă mare de bani pe care a găsit-o pe drum, sau aceea conform căreia acesta nu își bătea niciodată soția. Popa a oferit, apoi, o scurtă descriere a primelor trei viziuni ale lui Lupu, urmate de decizia ciobanului de a spune și altora despre ce a văzut și a auzit. Se pare că mesajul lui Lupu a fost luat în serios aproape imediat, și Popa finalizează printr-o referire la numărul mare de oameni care la mijlocul lunii august deja se înghesuiau la Maglavit. Erau atât de numeroși, susține autorul, încât un grup de 150 de pelerini din Timișoara au plecat dezamăgiți că nu au putut nici măcar să îl vadă pe Lupu din cauza mulțimilor. Popa nu a istorisit minuni sau vindecări specifice pe care Lupu le-ar fi realizat, dar a menționat faptul că acesta l-a văzut pe Dumnezeu și a prezis că va ploua peste două zile. El a încheiat cu cuvintele lui Isus, din Luca 11:28: „Ferice de cei ce aud Cuvântul lui Dumnezeu și-L păzesc!”

Caracterul comercial al acestor broșuri este evident din faptul că lucrarea lui Popa a fost publicată la o editură comercială din orașul Galați, și cealaltă, în două volume, la o editură comercială din Focșani, ca urmare a unui ordin al lui Costache Blaga din satul Parava, județul Putna. Blaga a comandat 1.000 de copii ale broșurii lui Popa, intenționând să le vândă la un târg organizat lunar în Bârlad, un oraș aflat la 500 de kilometri de locul viziunilor lui Lupu. Aceste broșuri conțin texte similare cu cele ce erau produse și vândute în bisericile din toată țara, atât credincioșilor, precum și scepticilor. Numele autorului celor două volume publicate în Galați lipsește, deși o mare parte din primul volum reproduce textul broșurii lui Popa, cuvânt cu cuvânt, făcându-ne să ne întrebăm dacă Popa știa că munca lui era copiată, sau dacă primea vreun ban pentru aceasta.

Spre deosebire de multele scrieri despre Petrache Lupu, broșurile din Galați nu conțin polemici puternice împotriva ateilor sau protestanților, oferind mai degrabă o variantă cât mai clară, simplă și ușor senzaționalistă a ceea ce se spunea că i s-ar fi întâmplat lui Petrache Lupu. Senzaționalismul crește semnificativ în cel de-al doilea volum și în ultima parte a primului volum, când acestea se îndepărtează de textul original al lui Popa. În materialul adițional se discută despre cum Petrache Lupu și-a pierdut tatăl la o vârstă fragedă, despre problemele sale de vorbire și sărăcia cruntă în care a trăit, înainte de a oferi detalii dramatice despre cum acesta a vindecat o femeie, cum a transformat o persoană care abuza animale într-un iubitor al acestora și a confruntat un preot care se îndoia de experiențele sale. Lucrarea se încheie cu un apel din partea lui Vartolomeu Stănescu, episcopul lui Petrache Lupu, care recunoaște veridicitatea miracolelor și încurajează oamenii să doneze bani și să facă ei înșiși pelerinajul la Maglavit.⁸

2. Maica Veronica și Mănăstirea Vladimirești

ROLAND CLARK

Acest colaj foto, printat pe o coală de carton subțire și de dimensiunile unei cărți poștale, a fost produs în anul 1952 cu scopul de a servi drept suvenir pentru vizitatorii și pelerinii de la Mănăstirea Maicii Domnului din Vladimirești.⁹ Cele șase fotografii au fost comandate și aranjate de către părințele Iovan, unul din călugării mănăstirii, și au fost făcute de către un fotograf cunoscut doar cu inițialele I.R.; acesta a fost închis timp de zece ani pentru rolul său în realizarea fotografiilor.¹⁰ Până în anul 1952, mănăstirea devenise un punct de atracție pentru toți pelerinii din vestul Moldovei, oamenii călătorind distanțe îndelungate pentru a auzi predicile carismatice ale părintelui Iovan, pentru a lua parte la împărtășania colectivă, dar și pentru a fi martori la profețiile și vindecările miraculoase ale fondatoarei mănăstirii și stareță a acesteia, maica Veronica.

Iovan și Veronica au profitat de popularitatea mănăstirii, producând colajul foto ca parte a unei strategii de *marketing* religios. Binecuvântate de Mântuitor și de către Maica Domnului, și stând alături de o biblie și un potir, fotografiile sunt aranjate sub forma unei cruci latine, comună în ortodoxia răsăriteană. Trei dintre fotografii o prezintă pe maica Veronica în fața mănăstirii, înconjurată de preoți, adresându-se unei mulțimi de pelerini. O altă fotografie ilustrează interiorul bisericii, dar primele trei spun povestea miraculoasă a începuturilor mănăstirii.

În octombrie 1937, când avea doar 17 ani, maica Veronica, cunoscută pe atunci drept Vasilica Barbu, a avut o viziune. A spus „am văzut un tânăr de o frumusețe deosebită, îmbrăcat ca un păstor (mocan). El mi-a spus: Vasilica, du-te la preotul și la primarul din satul tău și spune-le sătenilor să ridice o cruce cu imaginea Mântuitorului, Isus Hristos, pe ea, pentru iertarea păcatelor”.¹¹ Tânărul s-a prezentat ca fiind Sfântul Simeon Stălpnicul, și i s-a arătat o săptămână mai târziu, de data aceasta cu Isus Însuși, în timp ce aceasta lucra în lanul de porumb împreună cu sora sa. Fotografia de deasupra colajului ilustrează crucea pe care maica a ridicat-o pe câmpul unde l-a întâlnit pentru prima dată pe Isus, evocând originile sale

LOCAȘUL MINUNILOR LUI DUMNEZEU

ANGELUL

MAICA DOMNULUI

1. CRUCEA DIN PORUMB.
LOCUL PRIMEI VEDENI DUMNEZEEȘTI

2. BORDEIUL.
INEPUTUL VIETII CALUGAREȘTI

3. PARACLISUL.
PRIMUL LOCAS DE INCHINARE

4. BISERICA MARE.
VEDERE INTERIOR

5. M. STAREȚA VERONICA
INTENEETOAREA MANASTIRII.

6. M. VERONICA
IN LOCUL SOBORULUI.

7. VERONICA
VORbind CREDINCIOȘILOR.

**MANASTIREA MAICII DOMNULUI
DELA VLADIMIREȘTI**

rurale și amintind pelerinilor de faptul că Vasilica a ascultat de poruncile lui Dumnezeu.

Vasilica a continuat să aibă viziuni și a călătorit prin zonă recrutând alte femei evlavioase și adunând banii necesari pentru a construi o mănăstire.¹² Deși nu au primit nici un ajutor financiar din partea Bisericii Ortodoxe, femeile și-au pus la dispoziție zestrea și donațiile și au început construcțiile în septembrie 1939. În tot acest timp, ele locuiau într-un adăpost subteran unde se închinau, cultivau, și se confruntau cu o serie de pericole tipice pentru un grup de femei tinere ce locuiau într-o parte izolată din mediul rural. Cea de a doua fotografie, ce prezintă prima lor locuință, se află în contrast cu cea de a treia, care reprezintă capela construită – o mărturie a dedicării lor și a binecuvântării divine față de lucrarea lor. Luate în ordine, fotografiile spun povestea unei creșteri constante adusă de ascultarea față de inițiativa lui Dumnezeu de a Se revela unei adolescente.

Pe lângă rolul său de suvenir, colajul foto a folosit și ca dovadă împotriva mamei Veronica și a părintelui Iovan atunci când Securitatea i-a arestat și a închis biserica în anul 1956. Rapoartele poliției secrete i-au acuzat de faptul că adăposteau fugari fasciști și că răspândeau propagandă anticomunistă. Au existat și o serie de teologi importanți care au ajutat cauza comunistă prin redactarea de acuzații la adresa mamei Veronica și a viziunilor sale, și au denunțat practicile părintelui Iovan, printre care și cea a împărtășaniei comune, drept eretice. Deși colajul foto pare inofensiv, în contextul investigației conduse de Securitate acesta a „dovedit” faptul că maica Veronica încuraja dezvoltarea unui cult al personalității în jurul său, în calitate de vizionară, răspândind curente mistice nesănătoase în rândul unei comunități credule. O parte dintre liderii mănăstirii au petrecut mulți ani în închisoare ca urmare a închiderii forțate a acesteia și, pe lângă altele, maica Veronica a fost forțată să devină informatoare a poliției secrete din România.

11. Despre Mișcarea Legionară: misticism, masacru, trădare (1964)

ROLAND CLARK

Legiunea Arhanghelul Mihail, cunoscută și sub denumirea de Garda de Fier, a fost cea mai mare și mai de durată mișcare fascistă din Europa interbelică. La zece ani după înființarea ei de către Corneliu Zelea Codreanu (1899–1938), mișcarea se lăuda cu 272.000 de membri, fiind a treia formațiune politică în alegerile naționale ca număr de voturi. În 1938, Legiunea a fost dizolvată și Codreanu omorât de jandarmi în detenție. Perioada în care Mișcarea Legionară s-a aflat în afara legii a fost întreruptă temporar în septembrie 1940 când legionarii au revenit la putere sub conducerea lui Horia Sima, ca parte a unei dictaturi militare cunoscută sub denumirea de Statul Național Legionar. Sima și cei ce îl urmau au condus țara împreună cu generalul Ion Antonescu până în ianuarie 1941, când, în urma unei rebeliuni împotriva lui Antonescu care eșuează, sunt trimiși în închisoare sau iau din nou calea exilului. După cel de-al Doilea Război Mondial, urmează un nou val de represiune, când noul regim comunist de la București a arestat persoanele suspectate de apartenență la Mișcarea Legionară, înainte ca acestea să poată amenința regimul.

Cele două manuscrise prezentate aici cuprind opt sute de pagini scrise de mână la începutul anilor 1960 de către 105 membri ai Colectivului de cluburi culturale și educaționale de la închisoarea din Aiud.¹⁵ Acești deținuți au fost acuzați de asociere cu Legiunea în trecut sau în momentul arestării lor. Ei au scris această carte ca parte a „reeducării” lor înainte de a fi eliberați, în urma decretului de amnistie a deținuților politici din 1964. În unele cărți de memorii, Valeriu Anania, viitorul Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, a fost acuzat că ar fi fost principalul autor al cărții, însă aceasta este cu siguranță rezultatul unui efort colectiv, iar o citire mai atentă a dosarului de Securitate al lui Anania sugerează că acesta ar fi scris doar bucăți limitate. Aproape fiecare pagină a cărții conține bogate ilustrații realizate de deținuți, mulți dintre aceștia semnându-și creațiile. Ambele volume sunt legate în piele și gravate cu argintiu, având aspectul unor tomuri religioase medievale.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

DESPRE ORGANIZATIA LEGIONARA

VOL. I

MISTICISM

MASACRE

TRADARE

D 101604

PREZENTA CUPRINS
MIRONOVICI V. TRAD
Fapt not. al. Ducea Budea
RUJA P. NICOLAE
Fapt P.D.C. not

Cartea se vrea a fi o istorie a Legiunii din 1919 până în 1944, urmată de un lung epilog ce descrie viața în închisoare și programul de reeducare de la Aiud din perioada 1959 și iulie 1964. Spre deosebire de poveștile despre mișcare spuse de legionari în perioada 1930–1940, această carte este plină de bârfe obscene. Ea începe printr-un atac la adresa lui Codreanu, denunțând originea străină a acestuia și menționând faptul că tatăl său a fost un ipocrit alcoolic, un pedofil și un pervers sexual, sugerând chiar că fiul său moștenise caracterul tatălui. Cartea lasă să se înțeleagă că toate promisiunile lui Codreanu și toate acțiunile sale au fost fabricate: „Codreanu nu a fost doar un actor fotogenic, el a fost și un director desăvârșit” care „se gândea doar la soluții teatrale” pentru orice situație.

În perioada anilor 1930 legionarii vorbeau adesea despre misiunea dinvină pe care o aveau și autorii cărți au făcut tot ce le-a stat în putere pentru a submina aceste afirmații: „Codreanu l-a transformat pe Dumnezeu într-un aliat, lăsând toate responsabilitățile acțiunilor sale pe umerii Săi” scriau aceștia. „El a devenit conștient de faptul că avea o misiune divină și s-a comportat în consecință.” Atacându-l pe Ion Dumitrescu-Borșa, unul dintre cei mai cunoscuți preoți implicați în mișcare, au scris că „acesta avea o amantă și lucra mai din greu pentru a converti pahare de coniac decât pe cei care s-au îndepărtat de Biserică.”

1746. De aplicarea în interesul de fapt a puterii domniei în provinciile austriece și în Cadrivara și de interesul de fapt.

[illegible]

Mai întâi în 1942, apoi la sfârșitul anilor 1950 și începutul anilor 1960, câțiva dintre legionari au supraviețuit torturii și greutăților vieții din pușcărie prin îmbrățișarea rugăciunii ascetice. Cunoscuți de către ceilalți deținuți drept „misticii“, experiențele lor spirituale au devenit, într-un fel, legendare și continuă până astăzi să îi încurajeze pe oameni să privească la Legiune ca la o mișcare religioasă mai degrabă decât ca la o mișcare fascistă. Cartea are cuvinte dure la adresa acestor mistici și a practicilor lor spirituale, pe care le numește „sfântă nebunie legionară“, iar pe ei îi cataloghează drept fanatici. Deși reflectă o ruptură în rândul deținuților legionari, cartea a fost, înainte de orice, o încercare de a-i forța pe deținuți să calomnieze lucrurile pe care le considerau dintre cele mai sfinte. Logica era ca, acuzându-se pe ei înșiși de ipocrizie și perversitate, aceștia dovedeau faptul că nu mai aveau nici un atașament față de fascism și erau pregătiți să fie reintegrați în societatea socialistă.